

ВИСТАВКА РОДИНИ ТЕЛІЖЕНКІВ

Тетяна Кара-Васильєва

У квітні 2017 року в Національній спілці художників України відбулася виставка творчих робіт родини Теліженків. Були експоновані витинанки Миколи Теліженка, вишиті твори його дружини Олександри та зразки одягу їхньої донечки — молодого талановитого модельєра Олеси. Ця виставка продемонструвала не лише високий рівень творчого потенціалу цієї унікальної родини митців із Черкас, але й виявила, що стимулом їхньої творчості є глибокий інтерес до історії свого краю, народного мистецтва, його символіки. М. Теліженко належить до тих митців, українськість у яких закладена генетично. Народжений у славетному козацькому краї, де живуть легенди й перекази про непоборних козаків і могутніх гайдамаків, де шевченківським словом наповнене все життя, він увібрав у себе життєтворні соки рідної Черкащини, піднявши осмислення традицій до висот професійної творчості. Про себе він каже: «Своїми вчителями вважаю народне мистецтво, народну пісню, музику Веделя, Березовського, Бортнянського, нашу сиву історію, мистецтво рідного мені Трипілля. А веде мене в мистецтві одна-єдина провідна зірка — любов до України». М. Теліженко закінчив Вижицьке училище прикладного мистецтва, згодом — Львівську національну академію мистецтв. Він — визнаний майстер пластики малих форм, працює в галузі монументального, сакрального мистецтва. Останнім часом захопився витинанкою, перетворивши її на своєрідний вид графічного мистецтва. На думку Тамари Бондаренко, його складні сюжетні композиції з дивовижним плетивом ліній і зображень, виходять за межі уявлень про цей вид мистецтва і належать до витинанкової графіки.

Микола Теліженко, поринувши у світ витинанки, створює цілі серії робіт, переплітаючи давнину і сьогодення. Зокрема, це — «Велесові перевесла» (2005), «Холодний Яр» (2006), «Трипілля 2» (2006), «Чумацькі вітрила» (2006).

Олександра Теліженко належить до тих особистостей, у яких життя і творчість нерозривно пов'язані між собою. Вона живе, щоб творити, а творить — щоб жити. Свій надзвичайно активний художній потенціал вона реалізує в утвердженні краси української вишивки в різноманітних її проявах. Діапазон її творчих устремлень надзвичайно широкий, але насамперед це — творче переосмислення народних традицій і новаторські інноваційні мистецькі відкриття. Саме тому її роботи — це завжди органічне й оригінальне поєднання давнього та сучасного. Вона з позицій новітнього погляду на декоративне мистецтво знаходить і втілює нові ідеї та форми. Кожна її робота — це завжди гармонія неповторного поєднання умовного й реального, її образи мають глибоку образно-поетичну наснаженість.

У творчості Олександри Теліженко закорінені глибинні зв'язки з прадавньою українською народною культурою, вона плекає свої образи з джерел народнопоетичного мислення — її твори наповнені глибинним змістом, емоційністю, несуть у собі символіку, знаковість і водночас уособлюють духовну енергію і погляди нашого сьогодення. Вони є вираженням української ментальності, українського характеру.

Олександра Теліженко закінчила Вижицьке училище прикладного мистецтва (1967–1971), а також Львівський державний інститут прикладного та декоративного мистецтва (нині — Львівська національна академія мистецтв), де навчалася на факультеті моделювання і конструювання одягу (1974–1979). У 1979–1990 роках вона працювала художником-модельєром, а згодом — головним художником на Черкаській фабриці художніх виробів ім. Лесі Українки. Вона повністю поринула у вивчення народної вишивки, брала участь у численних експедиціях по селах Черкащини, створила на підприємстві музей народної вишивки, в основу якого лягли оригінальні матеріали польових досліджень.

Вишиті панно Олександри Теліженко

«Маковійська квітка». 2012 р.

«Мальви». 2012 р.

«Симфонія сухої смереки». 2017 р.

«Біле древо». 2003 р.

Витинанки Миколи Теліженка

1

2

3

4

5

6

7

8

1. «Холодний Яр». 2006 р.

2, 3, 5, 8. Із серії «Велесові перевесла». 2004–2005 рр.

4, 6, 7. Із серії «Трипілля». 2006 р.

О. Теліженко захоплюється творенням рушників, які еволюціонують у бік монументальних декоративних панно. На основі дослідження історії рушника, його символіки, технік, орнаменталії, кольорового вирішення художника творить рушник модерний, образний. Її рушники — це оповідь про долю свого народу, про історичні шляхи його розвитку, роздуми про сенс буття людини, її життєві дороги, про красу світу, безмежність Всесвіту, про місце і роль у ньому людини, її зв'язок з космосом. Так з'явилися монументальні полотна «Тріумф жінки», «Холодний Яр», «Роксолана». Важливими є серія тематичних рушників «Україночко моя», «Зоряний клич», «Озовись до мене», «Та буде слава твоя».

З позицій художника-професіонала вона творчо інтерпретує надбання народної вишивки, урізноманітнює кольорове тло рушників, значно укрупнює їх орнаментальні форми, перетворюючи їх у масштабні декоративні панно з глибоким образно-символічним навантаженням, а головне — кожна її робота, наповнена глибокої змістовності, передає високі патріотичні почуття. Серед таких робіт слід назвати рушники «Звізда Полин» (1996), «Золотий тризуб» (1997). Кожний твір художниці — це оповідь про минуле і сьогодення, про історію і наш час.

Останнім часом у діяльності Олександри Теліженко спостерігається тенденція до створення більш камерних робіт. Це вишиті картини-пейзажі, картини-натюрморти, в основі яких лежить живописний підхід до відтворення сюжету. Так, триптих «Зимова траса», «Тополі», «Біле дерево» — це емоційне враження від першої заметілі, що несподівано вкрила снігом дерева, залишені на полі соняшники, трави. Біле тло полотна створює міцний художній ефект, організовує весь простір картини. Художниці знаходить нові виражальні засоби вишивки, широко користується художньою гладдю, опуклим швом «качалочки» та іншими засобами виразності.

Новий струмінь у творчості художниці — це вишивання квіткових композицій. Скажімо, триптих «Мальви», «Майори» «Маковій» — декоративний, побудований на поєднанні яскравих контрастних кольорів. У ньому зна-

чно розширені технічні художньо-виражальні засоби — додано аплікацію, декоративний шов, художню гладь. Авторка наповнює ці композиції глибоким символічним змістом, і в цілому утверджує радість життя, щедрість природи, оспівує час її квітнування. Втаємниченість рослин на полотні «Маковій» відповідає народним повір'ям та уявленням про магічну силу квітів і їх оберегове значення. Роботи яскраві, з напруженим внутрішнім змістом, що генетично споріднено з доробком у вишивці Ганни Собачко-Шостак, Параски Власенко, Євмена Пшеченка, які розвивали й утверджували в українській вишивці початку ХХ ст. радісне буяння кольорів і квіткових форм.

Авангардну лінію розвитку українського одягу, у якому головну роль художньо-образної змістовності відіграє вишивка, торує Олеся Теліженко — випускниці Львівської національної академії мистецтв. Від своєї матері вона осягає глибини народної вишивки, виводячи її на рівень сучасних постмодерних пошуків. Кожна її колекція вбрання має виразний тематичний зміст і ремінісценції витворів народного мистецтва, специфічні особливості крою. На виставці були продемонстровані деякі роботи із серії вбрання за мотивами витинанок її батька Миколи Теліженка. Надзвичайно цікавий крій цих робіт, його орнаментальне вирішення із застосуванням новітніх технологій. Орнаментальні мотиви рушників Поділля слугували підґрунтям при створенні колекції «Дерево роду». Поєднання вишивки «білим по білому» із сучасним мілітарним стилем військових строїв надало гостроти й внутрішнього динамізму молодіжній авангардній колекції одягу, що свого часу була продемонстрована у Львові.

Творчість родини Теліженків виявляє глибокий зв'язок їхніх пошуків з народним мистецтвом, засвідчує подальший розвиток його художньо-образної структури, демонструє новаторську авторську позицію, підтверджує, що сучасні твори декоративного мистецтва зберігають свій духовний сенс, поглиблюють образну змістовність і доводять, що вони є надбанням української культури.